

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК
ТВОРЧОЇ
ОСОБИСТОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 10

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 10

Рівне – 2023

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Національної академії наук вищої освіти України, проректор з науково-педагогічної роботи, європейської інтеграції та інновацій;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki.

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Джус О.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та інноваційних технологій Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Рибалко Л.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Прокоччук В.І. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Добровольська Р.О. – доктор філософії PhD, старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Клепар М. В. – заслужений працівник культури України, доктор педагогічних наук професор кафедри початкової освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Лупаренко С.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 6 від 29.06.2023 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2023. – Вип. 10. – 200 с.

ISBN 978-617-8260-06-4

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Димченко С.С.</i> Виконання текстологічних засобів музичної виразності (сучасних прийомів гри міхом) і їх роль у формуванні професійних якостей студентів-баяністів.....	5
<i>Овсіюк Н., Коханська С.</i> Особливості розвитку професійної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва.....	17
<i>Кузик В.В., Крись О.П.</i> Розвиток вокально-хорових навичок учасника дитячого хору.....	24
<i>Сверлюк Я., Онищук В.</i> Сучасні вектори професійної підготовки диригента оркестрового колективу.....	31
<i>Сулержук А.А., Гумінська О.О.</i> Творча діяльність на індивідуальних заняттях в дитячій музичній школі.....	40
<i>Ужвинський М.Ю., Онищук Н.В.</i> Цифрові мистецькі технології як основа електронного музичного інструментарію.....	50
<i>Шинкарук А.В., Крись О.П.</i> Розвиток технічних навичок учнів-баяністів середніх класів дитячої музичної школи.....	56

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Колосюк С.В.</i> Використання ефектів звуку в кіно та телебаченні: історія та сучасні тенденції.....	65
<i>Мельничук С.Ф.</i> Музичне мистецтво в ракурсі викликів сьогодення: мистецтвознавчий аналіз.....	73
<i>Маковінська О., Ніколайчук І.</i> Вплив релігії на формування європейської органної культури.....	80
<i>Олійник Ю.Д., Мазур Д.В., Заходякін О.В.</i> Постаць Оксани Герасименко в сучасному бандурному мистецтві.....	86
<i>Пастушенко А.С.</i> Українська пісня в контексті світової музичної культури.....	94
<i>Турчин Г.</i> Художньо-виразні функції духових, струнних та ударних інструментів українського народного оркестру.....	102
<i>Ужвинський М.Ю., Ді Чжунге, Лі Цінжу.</i> Функції музики та шумів в театральній звукорежисурі.....	110
<i>Филищук М., Панцюк В.</i> Регтайм як інструментальна форма раннього джазу.....	118
<i>Харитон І.М.</i> Творча фонема українського хорового диригента, педагога Володимира Пекаря.....	124
<i>Chepishko O., Mazur D., Zakhodiakin O.</i> Genesis of flamenco guitar art.....	132

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Буцяк В.І., Мазур Д.В., Сінкевич А.О.</i> Ігрові форми організації музично-ритмічної діяльності школярів	139
<i>Кондрачук Д.Р.</i> Музично-творчий розвиток дошкільників засобами інструментального музикування	145
<i>Павлюк О.В., Крусь О.П.</i> Елементарне музикування: історія, сучасний досвід.....	153
<i>Рибак С.А., Гумінська О.О.</i> Розвиток музичної грамотності на уроках мистецтва в 5-6 класах ЗЗСО.....	163
<i>Ткачук А.Ю., Гумінська О.О.</i> Розвиток емоційно-ціннісного ставлення до музики учнів 5-6 класів.....	172
<i>Крижановська Т.І., Холод К.С.</i> Поліський фольклор як чинник активізації професійного інтересу майбутнього вчителя мистецтва.....	181
<i>Крижановська Т.І., Янкевич М.І.</i> Музичний розвиток підлітків засобами бандурного мистецтва.....	188
Про авторів	196

7. Owsinski B. The Recording Engineer's handbook. Boston: ArtistPro, 2005. 368 p.
8. Wands B. Art of the Digital Age. London: Thames & Hudson, 2006. 224 p.

References

1. Haidenko, Y. A. (2005). Rol muzukalnuh kompiuternukh tekhnolohiyi v sovremennoi kompozytorskoi praktyke [The role of musical computer technologies in modern composing practice]. Candidate's thesis. Kharkiv: Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts [in Ukrainian].
2. Kushch, Y. V. (2013). Elektromuzychnyi instrumentarii yak evoliutsiinyi faktor muzychnoi kultury XX – pochatku XXI stolit [Electromusical instruments as an evolutionary factor of musical culture of the 20th – early 21st centuries]. Candidate's thesis. Natsional Akadem Kerivnykh Kadriv Kultury i Mystetstv [in Ukrainian].
3. Mashchenko, I. H. (2006). Terminolohichni slovnyk osnovnykh poniat i vyraziv: telebachennia, radiomovlennia, kino, video, audio: entsyklopediia elektronnykh mas-media [Terminological dictionary of basic concepts and expressions: television, radio broadcasting, cinema, video, audio: encyclopedia of electronic mass media]. Zaporizhzhia: Dyke pole [in Ukrainian].
4. Niuell F. (2015). Masterynh: pohliad zseredyny [Mastering: an inside look]. Kyiv: Komora [in Ukrainian].
5. Uzhynskiyi, M. Y. (2011). Tsyfrovi tekhnolohii i zasoby multymedia: navch [Digital technologies and multimedia tools]. Posib. Rivne: Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet [in Ukrainian].
6. Jordan, K. Packer, R. (2002). Multimedia: from Wagner to virtual reality. New York: Norton [in English].
7. Owsinski, B. (2005). The Recording Engineer's handbook. Boston: ArtistPro [in English].
8. Wands, B. (2006). Art of the Digital Age. London: Thames & Hudson [in English].

•

УДК [780.8:780.647.2]:37.018.54:78

ORCID: 0000-0003-2943-5588

ORCID: 0000-0002-9746-5554

Шинкарук А.В.,

Крусь О.П.

РОЗВИТОК ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК УЧНІВ-БАЯНІСТІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ ДИТЯЧОЇ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ

Анотація. Стаття присвячена проблемі розвитку технічних навичок учнів-баяністів середніх класів дитячої музичної школи. Адже від вдосконалення моторики музиканта-баяніста залежить рівень інтелектуального розвитку, розвиток уваги, уяви, просторового мислення.

Визначено, що технічні навички є закріпленням у мозку певної системи нейронних зв'язків внаслідок багаторазового повторення умовного рефлексу при незмінних умовах, що призводить до динамічного стереотипу, пристосування. Технічні навички учня-баяніста пов'язані з малою пальцевою технікою (гра

гамоподібних і арпеджованих пасажів, мелізмів, репетицій пальців, подвійних нот) та крупною октавною, акордовою технікою (гра пальчикових тремоло, октав, акордів, стрибків, техніку зап'ястя), технікою гри з міхом та видобування звуку.

Визначено завдання розвитку технічних навичок учнів-баяністів у середніх класах дитячої музичної школи: контроль виконавського апарату, штрихів, удосконалення технічних прийомів, подвійних нот, координації рухів, штрихової техніки, технічної вправності, формування художньо-образного мислення, оволодіння прийом гри тремоло міхом та *glissando*, накопичення виконавських навичок, удосконалення слухо-моторної координації; удосконалення прийомів звуковидобування та ведення міху, штрихових прийомів, розширення динамічних контрастів.

Систематизовано підходи та методи розвитку технічних навичок учнів-баяністів: показ еталонів роботи над технічними навичками, формувати уявлення про якісний баяний звук, про звуковий результат гри; визначення подібності та відмінності елементів гри, переключення уваги з одного виду руху на інший, раціональне застосування рухів; контролювання свідомістю ігрових дій, м'язових відчуттів, тренування в керуванні власним станом за принципом актив-пасив; послідовне засвоєння технічних прийомів – від простих до складних, розчленування складних на прості елементи, поступове ускладнювати технічних задач; опрацювання точності виконання дій в повільному темпі; опрацювання якісного звуковидобування, звукоутворення і чистоти інтонації; виконання гам, арпеджіо, акордів, етюдів, спеціальних вправ, творчих завдань.

Ключові слова: технічні навички, гра на баяні, середні класи дитячої музичної школи.

Abstract. The article is devoted to the problem of the development of technical skills of bayanist students of secondary grades of a children's music school. After all, the level of intellectual development, the development of attention, imagination, and spatial thinking depends on improving the motor skills of a bayanist musician.

It was determined that technical skills are the anchoring of a certain system of neural connections in the brain as a result of multiple repetitions of a conditioned reflex under unchanged conditions, which leads to a dynamic stereotype, adaptation. The technical skills of a bayanist student are related to small finger technique (play of gamo-like and arpeggiated passages, melismas, finger rehearsals, double notes) and large octave, chordal technique (play of finger tremolos, octaves, chords, jumps, wrist technique), the technique of playing with a leather bottle and extracting sound.

The task of developing the technical skills of bayanist students in the middle classes of a children's music school has been determined: control of the performing apparatus, strokes, improvement of technical techniques, double notes, coordination of movements, stroke technique, technical skill, formation of artistic thinking, mastering the technique of playing tremolo with bellows and *glissando*, accumulation of performance skills, improvement of auditory-motor coordination; improvement of techniques of sound production and bellows management, stroke techniques, expansion of dynamic contrasts.

The approaches and methods of developing the technical skills of bayanist students are systematized: showing standards of work on technical skills, forming ideas about high-quality accordion sound, about the sound result of the game; determining the similarities and differences of game elements, switching attention from one type of movement to another, rational application of movements; conscious control of game actions, muscle sensations, training in managing one's own state according to the active-

passive principle; sequential assimilation of technical techniques – from simple to complex, dissection of complex into simple elements, gradual complicating of technical tasks; working out the accuracy of performing actions at a slow pace; development of high-quality sound production, sound production and purity of intonation; performance of scales, arpeggios, chords, etudes, special exercises, creative tasks.

Keywords: technical skills, playing the bayan, middle classes of the children's music school.

Постановка проблеми. Культура та мистецтво в Україні є середовищем, де кожна людина може реалізувати свої естетичні інтереси, художньо-творчі здібності, соціально-культурні потреби. Тому є важливою діяльність система мистецького навчання, яка формує талановиту творчу молодь, забезпечує пробудження її інтересу до творчості, спілкування з мистецтвом, мистецьких практик.

Велике значення в цій системі відіграє діяльність мистецьких шкіл, які провадять свою діяльність за різними «напрямами позашкільної освіти: художньо-естетичний, що забезпечує розвиток творчих здібностей, обдарувань та набуття здобувачами практичних навичок, оволодіння знаннями у сфері вітчизняної і світової культури та мистецтва; мистецький, що забезпечує набуття здобувачами спеціальних мистецьких виконавських компетентностей у процесі активної мистецької діяльності» (Положення про мистецьку школу, 2018).

Баян в останні десятиліття став традиційним інструментом в системі позашкільної музичної освіти. Дитяча музична школа створює умови для набуття здобувачами первинних професійних навичок гри на баяні. При цьому процес виховання і навчання дітей здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку, здібностей, потреб та інтересів дітей, що сприяє їх самовираженню та самореалізації. Окрім того, стимулююче значення на психічний і емоційний розвиток юних музикантів має вдосконалення дрібної моторики музиканта-баяніста, від якого залежить рівень інтелектуального розвитку, розвиток мови, уваги, уяви, просторового мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам технічного розвитку баяністів (акордеоністів) присвячені праці музикантів-педагогів Ю. Т. Акімова, І. Д. Алексєєва, П. О. Гвоздева, Л. М. Горенка, М. А. Давидова, С. С. Димченка, М. І. Імханицького, Ф. Р. Ліпса, А. А. Семешка, Ю. А. Сидорова, А. І. Цимбал та ін.

Баянна педагогіка як галузь музичної педагогіки сьогодні активно розвивається. У навчанні юних баяністів використовуються «Школи» та «Самовчителі», навчальна література поповнюється різними методичними розробками. Поповнюється музична література: від перекладів нескладної фортепіанної літератури, народних пісень і танців у минулому до накопичення творів різного ступеня складності, створених спеціально для баяна, у наш час. Великим стимулом для баянної педагогіки сьогодні є конкурси, фестивалі всеукраїнського та міжнародного рівнів. Це потребує повертатись

до вихідних її положень: розвитку виконавської техніки, яка є фундаментом становлення учня-баяніста.

Мета статті – обґрунтування поняття «технічні навички» та систематизація методів їх розвитку в учнів-баяністів ДМШ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для кожного виду людської діяльності потрібні певні навички. «Навички в навчанні, за визначенням С. У. Гончаренка, – це навчальні дії, які набувають внаслідок багаторазового виконання автоматизований характер» (Гончаренко, 1997, с. 221). Ю. М. Багно описує навичку як дію, що «характеризується високою мірою освоєння; на цьому ступені дія стає автоматизованою – свідомий контроль наскільки згорнутий, що виникає ілюзія його повної відсутності; при цьому дія виконується злито, як єдине ціле і настільки легко і швидко, що здається ніби його виконання йде «само собою». Відповідно до видів дії Ю. М. Багно розрізняє рухові, мислительні, мовні, інтелектуальні, сенсорні дії (Сучасний психолого-педагогічний словник, 2016, с.246).

Розвиток технічних навичок є одним із завдань музичного навчання в закладах місцевої освіти та необхідною умовою практичного оволодіння грою на музичному інструменті. А основною метою технічного розвитку музиканта є забезпечення умов, за яких технічний апарат буде здатний краще виконувати музичне завдання. І. Д. Алексєєв розглядає термін «технічні навички» з двох точок зору: з точки зору формування і розвитку однієї єдиної навички та з точки зору формування і розвитку цілого комплексу різних навичок, необхідних для гри на інструменті. У першому випадку педагог говорить про процес формування і розвитку навички, у другому – про послідовність розвитку системи навичок за ступенем складності (Алексєєв, 1957, с. 5).

І. Д. Алексєєв, дослідивши фізіологічні аспекти вироблення умовного рефлексу (подразник – збудження – обробка в головному мозку – передача інструкції до виконавчих органів – реакція, умовний рефлекс), прийшов до опису процесу вироблення навички: багаторазове повторення умовного рефлексу при незмінних умовах веде до закріплення в мозку певної системи нейронних зв'язків, що призводить до динамічного стереотипу, пристосування, навички (Алексєєв, 1957, с. 9).

Педагог зауважує на важливій умові роботи над навичкою – точності виконання дій, а відповідно – доступному темпі виконання, правильній швидкості. І. Д. Алексєєв надає великого значення повільного темпу як умові точності («щоб грати швидко, потрібно грати повільно»): швидкість гри залежить від швидкості передбачення в кожен момент наступного руху (або ланцюжка рухів) і його контролю. Тому правильною умовою формування і розвитку навички слід вважати такий темп, коли гравець не поспішає, а встигає, коли забезпечується єдність свідомості і дії (Алексєєв, 1957, с. 10).

Багато науковців, музикантів великого значення у засвоєнні технічних навичок приділяють усвідомленню процесу гри. Ф. Р. Ліпс стверджує, що вдосконаленню техніки допомагає чітке уявлення звукового результату (Ліпс, 1985, с.93).

І. Д. Алексеев також великого значення надає свідомості: всі рухи, навіть якщо вони доведені до максимальної швидкості, завжди контролюються. Спочатку контролюється кожен рух, а коли гра доведена до максимальної швидкості, контролюється кожен ланцюжок рухів як одне ціле і зв'язки між ними (Алексеев, 1957, с. 10).

Раціональне застосування технічних навичок визначає майстерність баяніста, складає його техніку виконання. Ф. Р. Ліпс зазначав, що технікою баяніста є все, що робить баяніст-виконавець, починаючи з дотику до клавіші. Педагог поділяє її на малу техніку (пальцеву), крупну техніку (октавну, акордову), техніку гри з міхом і техніку видобування звуку. До малих технік він також відносить гру гамоподібних і арпеджованих пасажів, мелізмів, репетицій пальців, подвійних нот; до крупних – гру пальчикових тремоло, октав, акордів, стрибків, техніку зап'ястя (Ліпс, 1985, с. 158).

У розвитку різних технічних навичок баяніста, як зазначає І. Д. Алексеев, завжди можна знайти елементи, побудовані за однаковим принципом. Розумне поєднання (дозування) подібності і ступеня відмінності, вказує музикант-педагог, призводить до успішного формування різноманітних навичок за принципом поступового ускладнення. Тобто, формування нового технічної навички завжди передбачає наявність певних раніше набутих знань, умінь і навичок (Алексеев, 1957, с. 10-11).

Розглядаючи поняття «виконавська майстерність баяніста», М. А. Давидов виділяє її зовнішній та внутрішній аспекти. Зовнішній (спортивно-притосований, або психофізіологічний та внутрішній – художньо-інтерпретаторський, підтекстовий). Зовнішній аспект складають фізичні слухо-моторні навички, вміння, форми рухів, прийомми, що сприяють доцільності, спритності, скоординованості музично-ігрових рухів (Давидов, 2004, с.153).

До внутрішнього аспекту педагог-музикант відносить виражальний результат фізичної діяльності: процесуальність динаміки, тембровість, агогіка, фонічність, артикуляційно-штрихова характерність звучання, художня доцільність і міра застосування виражальних інструментальних засобів, безпосередньо пов'язаних з індивідуальною творчою інтерпретацією (Давидов, 2004, с.153).

М. А. Давидов підкреслює важливість координації усієї сукупності технічних навичок як «ключа до психомоторної свободи виконавця» (Давидов, 2004, с.194). «Техніка виконавця-баяніста, на думку музиканта-педагога, – це складний рухово-координаційний комплекс, до якого входять а) проста координація частин руки і всього апарату в цілому, б) координація характеру рухів, в) координація зусиль, г) координація всього комплексу музично-ігрових рухів з емоціями або психомоторна координація» (Давидов, 2004, с.195).

Висвітлюючи питання розвитку технічних навичок учнів-баяністів середніх класів дитячої музичної школи, звернемося до освітніх завдань, визначених у Типовій навчальній програмі з дисципліни «Навчальний інструмент баян». Так, у документі завданнями психомоторній сфері визначено: «формування здатності учня/учениці до концентрації уваги; оволодіння ключовими навичками гри на баяні з вільною постановкою, якісним звуком та чистою інтонацією за допомогою усвідомлення зв'язку правильно сформованих ігрових рухів і якісного звуковидобування; формування вміння повторювати за викладачем ігрові рухи (навички копіювання)» (Музичний інструмент баян, 2020, с.5).

Програмою передбачено, що «навчально-розвивальна діяльність на уроках гри на баяні складається з таких компонентів: формування та розвиток виконавського апарату – робота над загальною постановкою учня/учениці, відпрацювання ігрових рухів, формування самоконтролю над м'язовими відчуттями, розвиток координації рухів; робота над якісним звуковидобуванням, звукоутворенням і чистою інтонацією – формування уявлень про якісний баянний звук, значення міха й формування навичок управління ним, розуміння залежності якісного звуковидобування від правильної постановки виконавського апарату, робота над чистою інтонацією за допомогою формування правильних музично-слухових уявлень про висоту звуку (Музичний інструмент баян, 2020, с. 5-6).

Розвиток учнів-баяністів середніх класів (3-4 року навчання) має реалізовуватись через: 1) контроль виконавського апарату, штрихів, вдосконалення вивчених технічних прийомів, подвійних нот; 2) удосконалення координації рухів, штрихової техніки, технічної вправності, формування художньо-образного мислення; 3) удосконалення технічної майстерності, оволодіння прийом гри тремоло міхом та *glissando*, накопичення виконавських навичок, удосконалення слухо-моторної координації; 4) удосконалення прийомів звуковидобування та ведення міху, штрихових прийомів, розширення динамічних контрастів (Музичний інструмент баян, 2020).

Формуванню координації, на думку М. А. Давидова, сприяє принцип послідовного засвоєння технічних складнощів – від простих до складних, а також метод їх розчленування на прості елементи, а першим кроком є тренування в керуванні власним станом за принципом актив-пасив. Учень повинен навчитися точно відчувати і відпрацьовувати мінімум доцільної енергії, необхідний для втілення конкретного художнього завдання (Давидов, 2004, с.196).

Ефективним є метод переключення уваги: з одного виду руху на інший, наприклад, з лівої клавіатури на праву, з одного штриха на інший, з характеру ведення міха на рух рук тощо. Адже баяністу потрібно контролювати логічне, ладово-гармонічне, аплікатурне штрихове осмислення фактури і ретельне оволодіння навичками і прийомами ігрових рухів пальців і техніки ведення міха (Давидов, 2004, с.196).

Багато педагогів-баяністів зауважують на важливості технічного розвитку баяніста через освоєння виконавчих штрихів (*legato, non legato, staccato*), які є трьома основними штриховими групами, які дозволяють втілити в звуки будь-який художній образ. М. І. Імханицький зауважує на важливості освоєння штрихів як методом технічного розвитку при роботі над музичним твором у послідовності: а) оволодіння необхідними технічними прийомами гри, б) робота над необхідними штрихами, в) виділення артикуляційних засобів як сукупності штрихів, г) образно-інтонаційна інтерпретація (Імханицький, 2006, с. 33).

Фундаментом, на якому будується технічний розвиток виконавця, в тому числі баяніста, Ю. А. Сидоров називає роботу над гамами, арпеджіо, акордами, а також етюдами, спеціалізованими вправами, творчими завданнями. Така діяльність, на думку педагога-баяніста, «тронує» виконуючий апарат, дозволяє зробити його «чуйним», пластичним, чутливим з тонкою організацією сенсорно-тактильних, кінестетичних відчуттів. Ю. А. Сидоров підкреслює значення еталонів роботи над технічними навичками: еталонних звуків, еталону організованості, еталону слухового та інтелектуального контролю над ігровими діями (Сидоров, 2010, с. 214).

Висновки. Отже, технічні навички є закріпленням у мозку певної системи нейронних зв'язків внаслідок багаторазового повторення умовного рефлексу при незмінних умовах, що призводить до динамічного стереотипу, пристосування (І. Д. Алексєєв). Технічні навички учня-баяніста пов'язані з малою пальцевою технікою (гра гамоподібних і арпеджованих пасажів, мелізмів, репетицій пальців, подвійних нот) та крупною октавною, акордовою технікою (гра пальчикових тремоло, октав, акордів, стрибків, техніку зап'ястя), технікою гри з міхом та видобування звуку (Ф. Р. Ліпс).

Технічними навичками учнів-баяністів середніх класів ДМШ та завданнями їх розвитку є: контроль виконавського апарату, штрихів, удосконалення технічних прийомів, подвійних нот, координації рухів, штрихової техніки, технічної вправності, формування художньо-образного мислення, оволодіння прийом гри тремоло міхом та *glissando*, накопичення виконавських навичок, удосконалення слухо-моторної координації; удосконалення прийомів звуковидобування та ведення міху, штрихових прийомів, розширення динамічних контрастів.

Для розвитку технічних навичок учнів-баяністів у методичній літературі пропонується: працювати над точністю виконання дій в повільному темпі; визначати подібності та відмінності елементів гри, поступово ускладнювати технічні задачі (І. Д. Алексєєв), формувати чітке уявлення про звуковий результат гри (Ф. Р. Ліпс), контролювати свідомістю ігрові дії, раціонально застосовувати рухи (І. Д. Алексєєв, Ф. Р. Ліпс); формувати самоконтроль над м'язовими відчуттями, працювати над якісним звуковидобуванням, звукоутворенням і чистою інтонацією, формувати уявленя про якісний баянний звук (Типова програма «Музичний інструмент баян»);

послідовне засвоєння технічних складнощів – від простих до складних, розчленування на прості елементи, тренування в керуванні власним станом за принципом актив-пасив, тренувати переключення уваги з одного виду руху на інший (М. А. Давидов); працювати над необхідними штрихами, в) виділення артикуляційних засобів як сукупності штрихів, г) образно-інтонаційна інтерпретація (Имханицкий); працювати над гамами, арпеджіо, акордами, етюдами, спеціалізованими вправами, творчими завданнями; визначати еталони роботи над технічними навичками (Ю. А. Сидоров).

Перспективи подальших досліджень пов'язані із моделюванням методики розвитку технічних навичок учнів-баяністів середніх класів ДМШ.

Список використаної літератури

Положення про мистецьку школу (2018): Наказ Міністерства культури України від 09.08.2018 р. № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18>

Гончаренко, С. У. (1997). Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 373 с.

Сучасний психолого-педагогічний словник (2016). / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київська область): Домбровська Я. М. 473 с.

Алексеев, И. Д. (1957). Выкладання гри на баяні. Київ: Муз. Україна. 136 с.

Липс, Ф. Р. (1985). Искусство игры на баяне. Москва: Музыка, 158 с.

Давидов, М. А. (2004). Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста): підручник. Київ: Муз. Україна. 290 с.

Музичний інструмент баян (2020): Типова навчальна програма з навчальної дисципліни елементарного підрівня початкової мистецької освіти / укл. А. І. Душний, Н. В. Качор, В. В. Вербова, О. В. Сергієнко, Л. С. Тарас, С. М. Передій. Київ, 34 с.

Имханицкий, М. И. (2006). История баянного и аккордеонного искусства: учеб. пособие. Москва : РАМ им. Гнесиных, 520 с.

Сидоров, Ю. А. (2010). Вопросы совершенствования технического мастерства баяниста в музыкальном вузе и училище. *Вопросы современного баянного и аккордеонного искусства*. Москва: РАМ им. Гнесиных. С. 205-215.

References

Polozhennia pro mystetsku shkolu [Regulations on the art school] (2018): Nakaz Ministerstva kultury Ukrainy vid 09.08.2018 r. № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18> [in Ukrainian].

Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid. 373 s. [in Ukrainian].

Suchasnyi psykhologo-pedahohichnyi slovnyk [Modern psychological and pedagogical dictionary] (2016). / avt. kol. za zah. red. O. I. Shapran. Pereiaslav-Khmelnyskyi (Kyivska oblast): Dombrovska Ya. M. 473 s. [in Ukrainian].

Alieksieiev, I. D. (1957). Vykladannia hry na baiani [Teaching playing the accordion]. Kyiv: Muz. Ukraina. 136 s. [in Ukrainian].

Lyys, F. R. (1985). Yksusstvo yhry na baiane [the art of playing the accordion]. Moskva: Muzyka, 158 s. [in Russian].

Davydov, M. A. (2004). Teoretychni osnovy formuvannia vykonavskoi maisternosti baianista (akordeonista) [Theoretical foundations of the formation of performance skills of a accordionist (accordionist)] : pidruchnyk. Kyiv: Muz. Ukraina. 290 s. [in Ukrainian].

Muzychnyi instrument baiian [Accordion musical instrument] (2020): Typova navchalna prohrama z navchalnoi dystsypliny elementarnoho pidrivnia pochatkovoï mystetskoï osvity / ukl. A. I. Dushnyi, N. V. Kachor, V. V. Verbova, O. V. Serhiienko, L. S. Taras, S. M. Peredrii. Kyiv, 34 s. [in Ukrainian].

Ymkhanytskyi, M. Y. (2006). Ystoryia baiannoho y akkordeonnoho yskusstva [History of accordion art] : ucheb. posobye. Moskva : RAM ym. Hnesynykh, 520 s. [in Russian].

Sydorov, Yu. A. (2010). Voprosy sovershenstvovaniia tekhnicheskoho masterstva baianysta v muzykalnom vuze y uchylyshche [Questions on the improvement of the technical skills of the accordion player in a musical university and college]. *Voprosy sovremennoho baiannoho y akkordeonnoho yskusstva*. Moskva: RAM ym. Hnesynykh. S. 205-215. [in Russian].

•

Наукове видання

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 10

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 30.06.2023 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 11,62. Наклад 100 пр. Зам. 50.
Видавництво «Волинські обереги».

33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські обереги».